

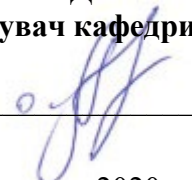
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Центральноукраїнський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка

Кафедра прикладної математики, статистики та економіки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

 (Авраменко О.В.)

«28» серпня 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 5 Аналіз та обробка даних

галузі знань 11 Математика та статистика

спеціальності 113 Прикладна математика

освітньо-наукова програма прикладна математика

факультет фізико-математичний

форма навчання денна

2020 – 2021 навчальний рік

Робоча програма «Аналіз та обробка даних» для підготовки докторів філософії за спеціальністю 113 Прикладна математика.

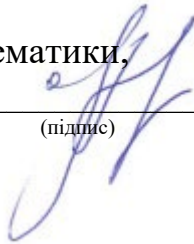
Розробники: Плічко Анатолій Миколайович, доктор фізико-математичних наук, професор; Акбаш Катерина Сергіївна, кандидат фізико-математичних наук, доцент

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри прикладної математики, статистики та економіки

Протокол № 1 від «28» серпня 2020 року

Завідувач кафедри прикладної математики,
статистики та економіки

_____ (підпис)

Авраменко О.В.
(прізвище та ініціали)

© _____, 2020 рік
© _____, 2020 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність/напрямок, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <u>11 Математика та статистика</u>	Нормативна (за вибором)	
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____ (назва)	Спеціальність: <u>113 Прикладна математика</u>	Рік підготовки	
Загальна кількість годин – 120		2-й	-й
		Семестр	
		1-й	-й
		Лекції	
		20 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	год.
		Лабораторні	
		0 год.	год.
		Самостійна робота	
		88 год.	год.
		Консультації:	
		год.	
		Вид контролю:	
		екзамен	

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить (%):

для денної форми навчання – 26,6%

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Аналіз та обробка даних» є вміння коректно застосовувати методи сучасної математичної статистики до різного роду прикладних задач, у тому числі засобами сучасних статистичних пакетів (SPSS, STATGRAPHICS).

Основними *завданнями* вивчення дисципліни «Аналіз та обробка даних» є:

- Дати аспірантам теоретичні основи по спектру найбільш розповсюджених статистичних методів аналізу даних і умов їх експерименту;
- Привити навички і уміння практичного застосування комп'ютерних технологій при аналізі і прогнозуванні соціально-економічних показників;
- Вивчення концепції та технології сучасного аналізу даних на комп'ютері;
- Вивчення сучасних візуальних методів аналізу даних і використання їх для статистичних висновків і формування гіпотез про структуру даних;
- Вироблення вмінь самостійного розв'язування задач по вибору методів аналізу в практичних ситуаціях.

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

ФК 6. Здатність до наукового обґрунтування доцільності застосування обробки та аналізу даних у галузі прикладної математики та на межі з іншими галузями знань, а також для розширення та переоцінки вже існуючих наукових та експертних знань.

ФК 7. Комплексність у використанні аналітичних, інформатичних та комунікаційних технологій при обробці даних у сфері професійної діяльності, науки та інновацій.

ФК 9. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

Програмними результатами навчання є:

ПРН 2.6. Наукове обґрунтування доцільності застосування обробки та аналізу даних у галузі прикладної математики та на межі з іншими галузями знань, а також розширення та переоцінка вже існуючих наукових та експертних знань.

ПРН 2.7. Комплексне використання аналітичних, інформатичних та комунікаційних технологій при обробці даних у сфері професійної діяльності, науки та інновацій.

ПРН 2.9. Безперервний саморозвиток та самовдосконалення.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Методи аналізу законів розподілів ймовірностей випадкових величин

Неперервні та дискретні розподіли та їх характеристики. Оцінка параметрів основних розподілів ймовірностей. Загальні критерії згоди. Підбір кривих розподілу ймовірностей по експериментальним даним: криві розподілу Джонсона, криві розподілу Пірсона.

Розділ 2. Перевірка гіпотез про значення параметрів розподілів

Порівняння параметрів розподілів: порівняння параметрів нормальних розподілів, порівняння параметрів експоненційних розподілів. Непараметричні критерії однорідності статистичних даних (критерії зсуву та масштабу).

Розділ 3. Методи дослідження зв'язку між випадковими величинами

Дисперсійний аналіз. Кореляційний аналіз. Регресійний аналіз.

Розділ 4. Елементи теорії екстремальних значень.

Елементи класичної теорії екстремальних значень. Асимптотичні розподіли екстремальних значень. Приклади застосування екстремальних значень.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб.	інд.	с. р.	
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Методи аналізу законів розподілів ймовірностей випадкових величин						
Тема 1. Неперервні та дискретні розподіли та їх характеристики.	14	2				12
Тема 2. Криві розподілу Джонсона та Пірсона	16	2	2			12
Разом за Розділом 1	32	4	4			24
Розділ 2. Перевірка гіпотез про значення параметрів розподілів						
Тема 3. Порівняння параметрів розподілів	14	2				12
Тема 4. Непараметричні критерії однорідності статистичних даних. Критерії зсуву	14	2	2			10
Тема 5. Непараметричні критерії однорідності статистичних даних. Критерії масштабу	14	2	2			10
Разом за Розділом 2	38	6	4			32
Розділ 3. Методи дослідження зв'язку між випадковими величинами						
Тема 6. Дисперсійний аналіз	12	2	2			8
Тема 7. Кореляційно-регресійний аналіз	14	2	2			8
Разом за Розділом 3	26	4	6			16
Розділ 4. Елементи теорії екстремальних значень						
Тема 8. Елементи класичної теорії екстремальних значень	12	4				8
Тема 9. Приклади застосування екстремальних значень	12	2	2			8
Разом за Розділом 4	24	6	2			16
Усього:	120	20	12			88

5. Теми семінарських (практичних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
2	Підбір кривих розподілу Джонсона (тип S_U) та Пірсона (I тип) за експериментальними даними.	2
4	Критерії зсуву двох та більше сукупностей. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	2
5	Критерії масштабу двох та більше сукупностей. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	2
6	Параметричний та непараметричний дисперсійний аналіз. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	2
7	Параметричний та непараметричний кореляційний аналіз. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	2
9	Підбір та реалізація задачі з екстремальними спостереженнями засобами статистичного пакету STATGRAPHICS	2
Усього:		12

6. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Знаходження параметрів нормального, експоненційного розподілу, Гамма розподілу та розподілу Вейбула. Використання можливостей статистичного пакету STATGRAPHICS	12
2	Підбір кривих розподілу Джонсона (тип S_B , тип S_L) та Пірсона (тип II-VII) за реальними експериментальними даними	12
3	Порівняння параметрів нормальних, експоненційних, біноміальних розподілів. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	12
4	Підбір задач на реальних даних для перевірки критеріїв зсуву двох та більше сукупностей. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	10
5	Підбір задач на реальних даних для перевірки критеріїв масштабу двох та більше сукупностей. Використання можливостей статистичного пакету SPSS	10
6	Непараметричний дисперсійний аналіз	8
7	Непараметричний кореляційний аналіз	8
8	Закон повторного логарифму та закон великих чисел для схеми максимуму	8
9	Визначення асимптотичних розподілів екстремальних значень засобами статистичного пакету STATGRAPHICS	8
Усього:		88

7. Індивідуальні завдання

8. Методи навчання

Курс оснований на читанні лекцій по базовим розділам статистичного аналізу даних. Кожна лекція складається із змістовного теоретичного огляду по основних означеннях, теоремах та критеріях. У кінці кожної лекції виділяється деякий час для питань та обговорень.

Практична частина курсу передбачає виконання статистично-аналітичних розрахункових завдань по кожному розділу курсу з застосуванням реальних економічних, гідрометеорологічних та інших даних для закріплення теоретичного матеріалу. Для статистичних розрахунків використовуються такі статистичні пакети: MS Excel, SPSS, STATGRAPHICS.

9. Методи контролю

Поточний контроль по курсу включає у себе наступні форми:

- Виконання завдань для самостійного опрацювання;
- Виконання статистично-аналітичних розрахункових завдань.

10. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Розділ 1		Розділ 2			Розділ 3		Розділ 4		40	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9		
7	8	5	5	5	7	8	7	8		

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73	задовільно	
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Рекомендована література

Основна

1. Akbash, K.S. & Matsak, I.K. One improvement of the law of the iterated logarithm for the maximum scheme. *Ukrainian Mathematical Journal* (2013) 64: 1132-1137. <https://doi.org/10.1007/s11253-013-0716-7>
2. Akbash, K.S. & Matsak, I.K. Order law of large numbers of the Marcinkiewicz–Zygmund type. *Ukrainian Mathematical Journal* (2011) 62: 1839-1851. <https://doi.org/10.1007/s11253-011-0474-3>
3. Akbash, K.S. & Matsak, I.K. The asymptotic stability of the maximum of independent random elements in function Banach lattices. *Theory of Probability and Mathematical Statistics* 86 (2013), 1-11. <https://doi.org/10.1090/S0094-9000-2013-00885-0>
4. Akbash, K.S. Exponential Estimates for the Maximum Scheme. *Ukrainian Mathematical Journal* (2017) 69: 1144-1153. <https://doi.org/10.1007/s11253-013-0716-7>
5. Matsak, I.K., Plichko, A.M., Sheludenko, A.S. Limit Theorems for the Maximum of Sums of Independent Random Processes. *Ukrainian Mathematical Journal* this link is disabled, 2018, 70(4), стр. 581–596
6. Бахрушин В.Є. Методи аналізу даних : навчальний посібник для студентів / В.Є. Бахрушин. – Запоріжжя : КПУ, 2011. – 268 с.
7. Карташов М.В. Імовірність, процеси, статистика : Посібник. – К.: Видавничополіграфічний центр 'Київський університет', 2008.– 494 с.
8. Кобзарь А.И. Прикладная математическая статистика. Для инженеров и научных работников. М.: Физматлит, 2006.–816 с.
9. Лапач С.Н., Чубенко А.В., Бабич П.Н. Статистика в науке и бизнесе. – К.: МОРИОН, 2002. – 640 с.
10. Лупан І.В., Авраменко О.В., Акбаш К.С. Комп'ютерні статистичні пакети: навчально-методичний посібник. – 2-е вид. Кіровоград: «КОД» 2015.
11. Майборода Р. Є. Комп'ютерна статистика : підручник / Р. Є. Майборода. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2019. – 589 с. ISBN 978-966-933-010-9
12. Мацак І.К. Елементи теорії екстремальних значень: монографія – Київ., ЦП «КОМПРИНТ», 2014. – 209 с.
13. Теорія ймовірностей та математична статистика: навч. посіб./ О. І. Кушлик-Дивульська, Н. В. Поліщук, Б. П. Орел, П. І. Штабальок. – К: НТУУ «КПІ», 2014. – 212 с. – Бібліогр.: с.205. – 300пр. ISBN 978-966-622-654-2
14. Школьний Є.П., Гончарова Л.Д, Миротворська Н.К. Методи обробки та аналізу гідрометеорологічної інформації: навчальний посібник. – К.:Міносвіти і науки України, 2000. – 419 с.
15. Школьний Є.П., Лоева І.Д., Гончарова Л.Д. Обробка та аналіз гідрометеорологічної інформації. – Одеса, 1999.